

<https://helda.helsinki.fi>

Ennustus viimeisistä ajoista (4QarApocal)

Harviainen, Tapani

Gaudeamus

2017

Harviainen , T 2017 , Ennustus viimeisistä ajoista (4QarApocal) . julkaisussa R Sollamo & M S Pajunen (toim) , Kuolleenmeren kirjakääröt : Kriittinen suomennosvalikoima . Gaudeamus , Helsinki , Sivut 134-138 .

<http://hdl.handle.net/10138/309820>

unspecified

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

ENNUSTUS VIIMEISISTÄ AJOISTA (4QarApocal)

Tapani Harviainen

Yhden tekstipalan (14,1 x 8,8 cm) käsittävä arameankielinen fragmentti 4Q246 I,1–9 & II,1–8 on peräisin Qumranin luolasta 4. Säilyneessä palasessa tekstiä on kahdella palstalla, mutta alkuaan 4Q246 on sisältänyt vähintään neljä palstaa, todennäköisesti vielä paljon enemmän. Fragmentin esitteli ensi kertaa J. T. Milik vuonna 1972. Varsinaisesti se ilmestyi vuonna 1996, jolloin Émile Puech julkaisi sen otsikolla ”4QApocryphe de Daniel ar”. Alkuaan fragmenttia kutsuttiin nimellä ”4Qpseudo-Daniel^d ar”. Viittaus Danieliin nojaa pelkästään olettamuksiin, sillä itse tekstissä häntä ei mainita. Fragmentti on ajoitettu vuoden 25 eaa. paikkeille.

Tekstin mahdollisen messiaanisen luonteen ja erityisesti siinä esiintyvän ilmauksen ”Jumalan poika” vuoksi 4Q246 on herättänyt tutkijoiden keskuudessa runsaasti keskustelua ja eriäviä näkemyksiä. Suomennos pohjautuu pääosin Émile Puechin julkaisuun sekä hänen vuonna 1999 ilmestyneessä artikkelissaan siihen esittämiinsä korjauksiin.¹ Tekstin kääntäminen ei sinänsä ole erityisen ongelmallista, mutta aukkopaiikkojen täydentäminen ei ole yksiselitteistä ja tekstin sisältöä on mahdollista tulkita useilla, myös keskenään ristiriitaisilla tavoilla.

Tekstissä ei ole nähtävissä yhteyksiä essealaisuuteen eikä Qumranin yhteisöön, ei liioin viittauksia kahteen messiaaseen, kuten eräissä Qumranin yhteisön omissa kirjoituksissa. ”Esiqumranilaisena” lähtötaustana on saattanut toimia Danielin näky (Dan 7) neljästä merestä nousseesta eläimestä ja taivaalle ilmestyneestä ihmishahmoisesta olennosta. Näin ollen tekstin voidaan olettaa syntyneen Danielin kirjan laatimisen aikoihin, toisen vuosisadan keskivaiheilla eaa.

Puechin käsityksen mukaan teksti kuvaa riviltä I,4 alkaen jumalattomien (hellenististen) kuninkaiden keskinäisiä levottomuuksia, jotka johtavat Antiokhos IV Epifaneen nousuun sekä Assyrian (Syyrian) että Egyptin kuninkaaksi. Riveillä I,7 ja II,4 ennustetaan muutos, jonka uusi kuningas tuo. Tässä messiaanisessa tulkinnassa Puech katsoo kuninkaan olevan Daavidin sukuun kuuluva, oikeudenmukainen eskatologinen kuningas, jota kuvataan myös riveillä I,8–II,1b. Tämän jälkeen tekstissä kerrataan vielä se, että vieraat kuninkaat, jotka ovat katoavaisia kuin komeetat, aiheuttavat sekasortoa (II,1c–3). Sekasorron aika kuitenkin päättyy – lukutavasta riippuen – joko Jumalan

1. Puechin tulkinnan muutos johtuu erityisesti F. M. Crossin artikkelista ”Notes on the Doctrine of the Two Messiahs at Qumran and the Extracanonical Daniel Apocalypse (4Q246)” teoksessa *Current Research and Technological Developments on the Dead Sea Scrolls* (STDJ 20; Leiden: Brill, 1996).

kansan nousuun (lukutapa *yequm*) tai siihen, että uusi kuningas nostaa (lukutapa *yeqim*) Jumalan kansan vastaiskuun (rivi II,4 rivin I,7 rinnakkaisajatuksena). Siitä alkaa ikuinen rauhan valtakunta, jota myös Jumala puolustaa.

Messiaanisen tulkinnan kanssa kilpailevana vaihtoehtona on edelleen Puechin aikaisemmin (1996) esittämä käsitys, jonka mukaan rivin I,7 uusi ja suurin kuningas on Antiokhos IV Epifanes, jota hänen kannattajansa ylistävät Suuren Valtiaan, jumalan ja Korkeimman pojaksi. Muut kuninkaasivat alisivat hänen valtaansa, mutta lopulta Jumalan kansa nousee (*yequm*) ja päästää kaikki miekalta rauhaan (*yeniah*). Jumalan kansa hallitsee ikuisesti, toimii oikeudenmukaisesti ja saa myös muut maat tottelemaan itseään. Jumala itse tukee kansaansa ja antaa vieraat kansat sen valtaan.

Tekstin tulkintaan liittyy ratkaisemattomia ongelmia, joista tärkeimpiä ovat seuraavat:

(1) Ennustuksen puhujaa ei esitellä. Samankaltaisuudet Danielin kirjan kanssa (kuninkaan huolestuneisuus näkynsä vuoksi, Daniel kuninkaan näkyjen selittäjänä, näky neljästä eläimestä ja ihmishahmoisesta olennoista) antavat aiheen olettaa, että Daniel on tämänkin apokryfin puhuja ja että teksti on syntynyt Danielin kirjan pohjalta. Kuningasta ei liioin nimetä, mutta Danielin kirjan valossa kyse lienee jostakin suuresta pakanakuninkaasta.

(2) Onko kyseessä puhdas apokalyptiikka viimeisten aikojen vaiheista, vai sisältääkö teksti viitteitä oman aikansa tapahtumiin? Tutkimus kallistuu jälkimmäiselle kannalle.

(3) Kuka on ”Jumalan poika” (*bereh di 'el*), ”Korkeimman poika” (*bar 'elyon*, II,1)?¹ Ehdotuksia on monia: messiaskuningas, Syyrian kuningas Aleksander Balas, Daavidin jälkeläinen (vrt. 2. Sam 7:8–16), taivaallinen vapauttaja, juutalainen hasmonisukuinen kuningas, antikristus, keisari Augustus tai paha viimeinen hallitsija. Messiastulkintojen osalta on tärkeää huomata, että sana ”messias” ei esiinny tekstissä, ei liioin mikään messiaaninen viitesana (”ruhtinas”, ”verso”, ”vesa” tai ”Daavidin poika”). Ainoa messiaaniselta vaikuttava termi on ”Jumalan poika” (vrt. Luuk 1:32–35), jota muinaisessa Lähi-idässä ja myös Vanhassa testamentissa tosin käytettiin myös hallitsijoista.

Tulkinnan kannalta oleellista on se, minkä ajatuksen kadonnut rivi I,7 on sisältänyt. Vuoden 1999 artikkelissaan Puech ehdottaa tälle riville lukutapaa ”[Siihen saakka, kunnes nousee (uusi) kuningas, hän] on oleva suuri(n) maan päällä”; sille paralleeli saattaisi olla tekstin 4Q252 V (frg. 6) rivi 3: ”Kunnes tulee oikeudenmukainen messias, Daavidin verso.” Tämä täydennysehdotus johtaa käsitykseen, että Jumalan poika on Daavidin sukuun kuuluva, oikeudenmukainen eskatologinen kuningas.

Puechin toinen täydennysehdotus, jota hän tarjosi samaan kohtaan jo vuonna 1996, ei sisällä suoraan ajatusta ajallisesta odotuksesta (”kunnes”): ”[Nousee toinen/viimeinen kuningas, ja hän] on oleva suuri(n) maan päällä.”

1. Huomaa, että ”Suuren Valtiaan poika” (I,9) on kadonneen tekstin täydennys, josta jäljellä on vain sanan ”suuri” loppu.

Tämä ratkaisu saa tekstin viittaamaan pahaan viimeiseen hallitsijaan, joka Puechin mukaan on Antiokhos IV Epifanes. Antiokhosta kunnioitettiin jumalaisena Syyrian ja Egyptin kuninkaana, mutta lopulta (Israelin) Jumalan kansa saattoi hänet häpeään.

(4) Tekstin aramealaisten persoonapronominien ja omistusliitteiden viittaussuhteet ovat ongelmallisia. Useisiin toimijoihin viitataan sanalla *hu'*, suomeksi ”hän” tai ”se”. Erityisen hankala on tässä suhteessa riviltä II,5 alkava jakso, jossa toimijaksi voidaan ymmärtää joko Jumalan kansa tai joku yksittäinen henkilö, ”hän”. Rivillä II,7 ”Suuri Jumala” (*el rabba'*) osallistuu lisäksi tapahtumiin tukien joko kansaa tai ”häntä”. Mutta onko valta lopussa (II,9) Jumalan, kansan vai ”hänen”?

Kirjallisuutta

Puech, Émile (1996). 4QApocryphe de Daniel ar. Teoksessa George Brooke et al.: *Qumran Cave 4, XVII: Parabiblical Texts. Part 3. Discoveries in the Judean Desert XXV*. Oxford: Clarendon Press, 167–184.

Cross, Frank M. (1996). Notes on the Doctrine of the Two Messiahs at Qumran and the Extracanonical Daniel Apocalypse (4Q246). Current Research and Technological Developments on the Dead Sea Scrolls, Conference on the Texts from the Judean Desert, Jerusalem, 30 April 1995. *Studies on the Texts of the Desert of Judah* 20. Leiden: Brill, 1–13.

Puech, Émile (1999). Le fils de Dieu en 4Q246. *Eretz-Israel* 26, 143–152, 236.

4QarApocal

I,1 [Hänet tuotiin kuninkaan eteen,
ja kauhu] lankesi hänen ylleen.
Hän vaipui valtaistuimen eteen
2 [ja sanoi hänelle:
”Eläköön ku]ningas ikuisesti!
Sinä olet levoton,¹
ja sinun vuotesi kuluvat **3** [vaaran alla.
Minä selitän, kunin]gas, sinun näkysi
ja kaiken (, mikä) on tapahtuva tulevaisuudessa:
4 [Suuri levottomuus on tuleva,
ja mah]tavien [toimesta] on (vallitseva) ahdinko maan päällä.
5 [Sota on tuleva kansojen joukkoon],
ja maakunnissa on tapahtuva paljon murhatöitä.
6 [Kuninkaat lähtevät liikkeelle,
ja kuninkaaksi nousee] Assyrian ja [Eg]yptin kuningas.²
7 [Siihen saakka, kunnes nousee (uusi) kuningas,
hän] on oleva suuri(n) maan päällä.³
8 [Kuninkaat] tekevät [hänen kanssaan rauhan],
ja kaikki palvelevat [häntä].
9 Häntä kutsutaan Suu[ren valtiaan pojaksi],
ja tämän nimi on oleva hänen(kin arvo)nimenään.
II,1 Jumalan pojaksi häntä sanotaan,
ja Korkeimman pojaksi he kutsuvat häntä.
Kuin komeetat **2–3** näyssä,
sellainen on oleva heidän valtakuntansa.
He hallitsevat maailmaa (joitakin) vuosia
ja musertavat kaiken;
kansa musertaa kansan
ja maakunta maakunnan,
4 kunnes Jumalan kansa nousee
ja kaikki pääsevät miekalta rauhaan.⁴
5 Hänen valtakuntansa⁵ on ikuinen valtakunta,
ja kaikki hänen menettelytapansa noudattavat totuutta.
Hän jakaa **6** maalle oike[utta] totuuden mukaan,
ja kaikki tekevät rauhan.

1. Tai: ”Elä, oi maailman kuningas! / Ainaisesti on tuleva levottomuutta, (...)”
2. Assyrian ja Egyptin yhteinen kuningas saattaisi viitata Antiokhos IV Epifaneen kruunaamiseen myös Egyptin kuninkaaksi vuonna 170 eaa. Toinen käännösmahdollisuus: ”Kuninkaat lähtevät liikkeelle, / ja Assyrian ja Egyptin kuningas liittoutuvat keskenään.”
3. Tai: ”[Nousee toinen/viimeinen kuningas, / ja hän] on oleva suuri(n) maan päällä.”
4. Tai: ”kunnes hän nostaa Jumalan kansan / ja päästää kaikki miekalta rauhaan.”
5. Tämä tulkinta (”hänen valtakuntansa/kuninkuutensa”) nousee siitä ajatuksesta, että kun Jumalan kansalla on valtakunta/kuninkuus, sillä on myös hallitsija, joka johtaa kansaa.

Miekka häviää maasta,
7 ja kaikki maakunnat kumartavat häntä.
Suuri Jumala on itse hänen 8–9 voimanaan
ja sotii hänen puolestaan.
Kansat Hän antaa hänen valtaansa
ja heittää ne kaikki hänen eteensä.
Hänen valtansa on ikuinen valta,
ja kaikki [maan] syvyydet [tottelevat häntä].”¹

1. Tottelevaisuus Jumalaa kohtaan olisi itsestäänselvyys; siksi valta ja maan syvyyksien kuullaisuus näyttävät kuuluvan hallitsijalle (tai mahdollisesti hänen kansalleen, vrt. edellinen viite).